

Környezetünk védelme

Városi farmok A környezeti nevelés lehetőségei

Napjainkban egyre súlyosabb gondot okoznak világszerte a környezeti ártalmak, és egyre súlyosabb problémának érezzük ezek veszélyeit a felnövekvő generációkra. Mindezek mellett a városi életforma, a természetes környezet hiánya is gondot jelent. Sok nagyvárosban élő gyermek csak végtermékként, áruházakban megvásárolható cikként ismeri a természeti környezet alkotó elemeit, élőlényeit. Ritkán kerül közvetlen kapcsolatba a természettel, nincs, vagy alig van alkalma megismerni, megszeretni. Még ennél is kevesebb alkalom adódik arra, hogy saját maga is részesévé váljék annak az alkotó munkának, ami például a természetközében, vidéken, falun élő emberek számára mindennapos tevékenység. (Állatok, növények gondozása, hagyományos kézműves tevékenységek stb.)

A gondot azonban nem annyira az ismeretek hiányossága okozza, hanem az, hogy a gyermekek testi és lelki neveléséből, személyiségük formálásából egy jelentős pedagógiai eszköz marad ki. E problémák megoldása érdekében hozták létre több mint 20 évvel ezelőtt az első városi farmokat. Azóta nem csak számuk növekedett, de egymással szoros kapcsolatot tartó szövetséget alkottak, és az eltelt évek során tevékenységi területük, nevelési célkitűzéseik is gazdagodtak.

A Városi Farmok Európai Szövetsége ez év szeptember 29. és október 3. között rendezte meg a hatodik nemzetközi konferenciáját.

A rendezvénynek Franciaország és Belgium adott helyet, Lilieben és Mouscromban. Magyarországról most első alkalommal utazott delegáció a konferenciára azzal a céllal, hogy tanulmányozza a városi farmok működését, tevékenységét.

A „városi farm” elnevezés a nemzetközileg ismert „city farm” magyar megfelelője, lényegében a városi gyerekek nevelésének, oktatásának, aktív tevékenységének egy olyan helyszíne, ahol közelebb kerülhetnek a hagyományos életformákhoz, tevékenységekhez, a természethez, növényekhez, állatokhoz.

Az első, legszembetűnőbb tapasztalatunk a sokféleség volt. Valamennyi farmnak egyéni arculata – helyétől, működési területétől, méreteitől, gazdálkodási, szervezési lehetőségeiktől függően –, sajátos feladata van. Közös vonásuk, hogy a legfontosabb oktatási, nevelési cél mindenikben a természet, a természet közeli életmód megismertetése, megszerettetése. A farmokon szakképzett pedagógusok vezetésével – hasonlóan a magyarországi környezeti oktatóközpontokhoz – rendszeres foglalkozásokon az iskolai tananyagokhoz kapcsolódó környezeti oktató munka folyik. Rendkívül fontos nevelési eszköz a gyermekek bevonása a farmokon folyó mindennapi feladatok ellátásába. Ezáltal aktivitásra készítik őket, megszerettetik velük a munkát, megtanítják annak értékét, fejlesztik a felelősségtudatukat. Ebben nagy szerepet játszanak a farmokon tartott állatok. Gondozásuk rendszerességre is szoktatja a gyerekeket, és az élet tiszteletére, szeretetére neveli őket. Tevékenységük szerves része a komposztkészítés, hulladékok természetes kezelése, a természeti energiák felhasználása. A gyakorlati foglalkozások közül kiemelt jelentőségű a kenyérsütés, a különböző tejtermékek, sajt készítése, a méhészkedés, kertészkedés, konyhakerti növények termesztése, feldolgozása, illetve a farm fejlesztése, építése, csinosítása

A farmok kialakítása is nagyrészt hasonló. Többnyire régi gazdasági épületegyüttest alakítanak át e célra. Alkalmassá teszik a gyerekek fogadására: megfelelő terek kialakításával a különböző foglalkozások számára, illetve az esetek többségében szálláslehetőséget is biztosítanak. Az épületek megjelenési formája, racionális elrendezése, az állattartó helyek kulturáltsága, szakszerűsége, tisztasága, az, hogy a legtöbb esetben az épület megfelel a helyi, népi építészeti hagyományoknak, szintén nagy nevelő erővel rendelkeznek.

A farmok nyitottak: nem csak az iskolákkal együttműködve szervezett gyerekcsoportok látogatják, hanem a környéken lakó gyerekek és felnőttek egyaránt. Sokszor jelent kellemes pihenőhelyet, felüdülést a szülők és az idősebb generáció számára is.

A farmokon szervezett foglalkozások időtartama eltérő. Vannak bentlakásos, kollégiumként is működők, vannak olyanok, ahova egy-két hetes turnusokban érkeznek a gyerekek, de nagyrésztük egy-egy napra, meghatározott oktatási-nevelési programra, vagy szabadidejük hasznos eltöltésére fogadja a gyerekeket, látogatókat.

A farmok speciális feladatai közül rendkívüli jelentőségű a hátrányos helyzetű gyerekekkel és felnőttekkel való foglalkozás, a számukra teremtett pihenési, fejlődési lehetőségek. A hátrányos helyzet jelenthet testi vagy szellemi fogyatékoságot, szociális hátrányokat, munkanélküliséget vagy éppen a felnőtt- vagy gyermektársadalomba való beilleszkedési zavarokat, esetleg deviáns magatartásokat.

A szabadban végzett munka, a rendszeres mozgás köztudottan hasznos a testi fogyatékosok számára. Így előnyös lehet az állatokkal való foglalkozás is. A farmokon élő állatok közül a lónak, lovaglásnak különös – terápiás – szerepe van a mozgássérültek esetében. Orvosok által vizsgált és bizonyított tény, hogy a ló testmelege, a lovaglás mozgásritmusa, amelyet kényszerül felvenni a lovagló, a mozgássérült gyerekeknél elősegíti a gyógyulást.

A szellemi fogyatékosok számára az állatokkal való közvetlen jó érzelmi - kapcsolat, a tudat, hogy munkájukra szükség van, igen kedvező hatást eredményez. Több farmon láthattunk szellemi fogyatékos gyerekek számára speciális programokat, nevelési tevékenységet.

A munkanélküliek foglalkoztatása nem csak a munkanélküliség válságos időszakában ad átmeneti segítséget, hanem fizikai és szellemi erőt is nyújt, amely segít az új munkahely megtalálásában.

A szociálisan hátrányos helyzetű, családi konfliktusoktól szenvedő gyerekek számára a farmok nagy segítséget nyújtanak. Szélsőséges esetekben szinte menedéket adnak. Segítenek az ott megtalált közösség, a természetes életforma, környezet és tevékenységek. Néhány farmon bentlakásos formában még arra is lehetőség van, hogy a speciális nevelési formák eredményeképpen ezek a gyerekek leküzdjék az egyébként csaknem megoldhatatlan problémáikat.

Meglátogattunk egy nagy létszámot oktató és nevelő kollégiumot, ahol – eltérően a Magyarországon legtöbb esetben alkalmazott gyakorlattól – együtt tanultak és közös foglalkozásokon vettek részt (természetesen a lehetőségeknek és a nevelési célkitűzéseknek megfelelő mértékben) az egészséges és a fogyatékos gyerekek. Láttunk olyan-kisebb farmot is, ahol csak néhány olyan hátrányos helyzetű gyerek élt, a velük együtt lakó és a foglalkozásokon résztvevő nevelőkkel, akiket alkalmatlannak tartanak a nagyobb gyermekközösségbe való beilleszkedésre.

Magyarországon a környezeti nevelés, oktatás ügyét számos iskola, oktatóközpont, és szervezet szolgálja és tartja fontos feladatának. A Franciaországban és Belgiumban városi

farmokon látott komplex program, az ott tapasztalt speciális módszerek, és az ezeknek megfelelő nevelési, oktatási környezet – maga a városi farm – nálunk még hiányzik.

A Fővárosi Önkormányzat terveiben szerepel a budapesti gyerekek számára egy, a Városi Farmok Európai Szövetsége elveinek megfelelő új környezeti oktatási-nevelési központ, egy városi farm létrehozása. A Fővárosi Önkormányzat a farm létesítése érdekében alapítványt hozott létre, a városi farm elnevezés helyett azonban sokkal szebb nevet talált: Gyermekkert Alapítvány.

A budapesti városi farm, a Gyermekkert létesítésének tervei most készülnek. A külföldi tapasztalatokon kívül számos magyar környezeti neveléssel foglalkozó szakember véleményét és javaslatát kérték a magyarországi oktatási, nevelési program kialakításához. Felmérés készült a budapesti iskoláknál arról, hogy a gyerekek és tanáraik milyen mértékben igénylik egy ilyen központ létrehozását, milyen tevékenységeket folytatnának a legszívesebben. A válaszok rendkívül pozitívak voltak, a vártnál is több iskolajelezte igényét, részvételi szándékát.

Benkő Gyöngyi